

Болгов Руслан Олегович, аспірант
кафедри криміналістики та судової
медицини НАВС

**ПРАВОВА ОСНОВА ВИКОРИСТАННЯ
НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ
ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРИВАТНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ
(РОЗШУКОВОЇ) ДІЯЛЬНОСТІ**

Науково-технічні засоби (НТЗ) в нашому житті займають важливе значення, як в повсякденному житті так і при виконанні своєї професійної діяльності. Так НТЗ використовують практично у всіх сферах нашого життя (медицина, навчання,

наука. правоохоронна система, виробний процес будь де тощо) без деяких винаходів було б неможливе існування та виживання людини в сучасному світі.

Дуже важливу роль науково-технічний прогрес зіграв у правоохоронній системі, зокрема у протидії кримінальним правопорушенням. Кримінальний процес вже неможливо собі уявити без використання тих чи інших технічних засобів прогресу.

Для початку треба розуміти що таке НТЗ. У своїй дисертації Рибалко Ж. Л. дає таке визначення: “Технічні засоби, що застосовуються у кримінальному провадженні - це сукупність технічних, програмно-технічних та програмних засобів, спеціальних пристроїв, автоматизованих систем, речовин та науково обґрунтованих способів і тактичних прийомів їх використання, що застосовуються відповідно до закону спеціально уповноваженими особами для досягнення науково обґрунтованого результату, що сприяє виконанню завдань кримінального провадження” [1, с. 14].

Необхідність застосування НТЗ визначається не тільки прагненням спростити та прискорити процес розслідування або збору інформації, а й властивостями цих засобів, які значно розширюють діапазон можливостей людського сприйняття.

В нашому розумінні науково-технічні засоби - це винаходи, прилади, пристосування, матеріали, які використовуються з метою збирання, аналізу, вивчення та дослідження необхідної інформації, які можуть в подальшому використатись як докази у кримінальному процесі. Такі засоби, можуть бути поділені на декілька груп :

1. Загальні технічні засоби - НТЗ які взяті без змін зі інших галузей та пристосовані до необхідних потреб;

2. Спеціальні технічні засоби - спеціально розроблені НТЗ для конкретних цілей та завдань (чітко визначені в законодавстві України);

3. Профільні технічні засоби - НТЗ якими неможливо користуватися без спеціальних навичок (поліграф), а в деяких випадках не можливо користуватись без спеціального дозволу

(перевірка приміщень на виявлення пристроїв негласного збору інформації);

4. Спеціальні технічні засоби - спеціально розроблені засоби для тих чи інших цілей у кримінальному процесі, використання яких чітко регламентується Законодавством України, де визначено перелік СТЗ та хотя має право їх використовувати.

У науковій літературі є ще низка класифікацій науково-технічних засобів.

При використанні НТЗ під час здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності слід зауважити, що заборонено використання спеціальних-технічних засобів (СТЗ) і відповідальність за це кримінальне правопорушення передбачена Кримінальному кодексі України (ст. 359). “Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації” використання СТЗ є прерогативою лише працівників правоохоронної системи згідно чинного законодавства України. Простою мовою СТЗ це будь- який прилад негласного зняття інформації який замасковано під інші прилади. Наприклад запальничка-диктофон, брелок- відеокамера, ручка з вмонтованою камерою або диктофоном, приховані прилади також можуть підпадати під СТЗ.

Також є тонка грань самого використання НТЗ, на деякі з них повинен бути спеціальний дозвіл на використання, для використання іншими НТЗ необхідно пройти спеціальне навчання.

Проаналізуємо і наведемо приклад використання приладів для отримання інформації в межах закону.

На сьогодні науковий прогрес досяг нових вершин, що дає змогу отримувати інформацію не маючи при цьому спеціальних навичок або мати при собі СТЗ. Так для фото-, аудіо- та відеофіксації не потрібно мати спеціальний дозвіл, бо в кожного є, так звані, гаджети які дозволяють це зробити, а це сучасні телефони, в яких є все необхідне для цього і камера, і диктофон, і спеціальні програми, і т.ін., що дає змогу отримати інформацію. Хоча в професійній діяльності приватних

детективів, використання телефону з камерою, це рідкість. Постійний друг у роботі, це фотокамера або відекамера з дуже потужною оптикою та дана техніка повинна мати високі технічні характеристики.

Але слід враховувати правову сторону використання приладів для отримання інформацій. Так, Конституційний Суд України, розглянувши справу [№ 1-9/2012 20 січня 2012 року, № 2-пп/2012](#), визначив, що:

- інформацією про особисте та сімейне життя особи є будь-які відомості та/або дані про відносини немайнового та майнового характеру, обставини, події, стосунки тощо, пов'язані з особою та членами її сім'ї, за винятком передбаченої законами інформації, що стосується здійснення особою, яка займає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень. Така інформація про особу є конфіденційною;

- збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами є втручанням в її особисте та сімейне життя. Таке втручання допускається винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Таким чином цілеспрямований збір конфіденційної інформації та цілеспрямована фото- відео- аудіофіксація без отримання дозволу згідно [ст. 307 Цивільного кодексу України](#) де зазначено, що фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою, є незаконною. Але в той же статті зазначено, що згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру.

Отже, зйомка фізичних осіб у приватних місцях або у місцях, де особа має право розраховувати на спокій, може бути здійснена лише з їх згоди.

Існують декілька способів отримати таку згоду:

- згода, яка дана у письмовій формі. Це найкращий варіант отримання згоди;

- усна згода. Особа може в усній формі надати згоду під час аудіо- або відеофіксації. Нажаль при фотофіксації усну згоду побачити неможливо;

- мовчазна згода. Це коли особа знала й бачила що її фіксують на загальні технічні засоби отримання інформації, але не виразила своїх заперечень щодо проведення зйомок.

Але особа, яку фіксують, в будь-який момент, може вимагати припинити дане діяння і в цьому випадку фіксація повинна бути припинена, а моменти з участю даної особи вилучені. Дане право поширюється і в часі, тобто особа, яка була зафіксована на носії інформації і знала про це, може в любий момент заборонити поширювати її як частково так і загалом. Хоча в даному випадку, можливо отримати судовий позов, якщо згода була попередньо надана і на збір матеріалу було понесенні певні матеріальні збитки (зйомки телепрограм, фотовиставки тощо) до позову можуть додати і не отриману матеріальну винагороду (упущений дохід), та моральну шкоду.

Якщо ж особа потрапила до об'єктиву, на знаючи про це і вважає що та чи інша фотографія або відеоматеріал чи аудіозапис, якимось чином порушує її право на особисте життя, то вона вправі вимагати вилучення даної інформації, а також має право подати позов до суду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рибалко Ж. Л. Застосування технічних засобів у кримінальному провадженні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / Ж. Л. Рибалко. - К., 2014. - 21 с.

2. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі) : підруч. - К. : Кондор, 2005. - 588 с.